



Iraganaren geltokian

Begoña Sarasola eta Itziar Gomez

–Serenos!

–Eta berehala etortzen ziren?

–Bai, nahiko azkar. Arazoren baten erdian ez bazenuden, behintzat.

–Badakizu? Beti sortu dit jakin-mina ofizio horrek.

–Kalea zaintzen ibiltzen ziren, kalean gora eta kalean behera. Ni etxera laguntzen ninduten askotan.

–Zer lan egiten zuten zehazki?

–Gauetz aritzen ziren. Gaueko 10ak inguruan hasi eta goizeko 6ak arte edo. Garai hartan udaltzainak ez ziren gauetz ibiltzen eta serenosak ziren nolabait gauaren begiak. Suteran bat gertatzen bazen, erasoren bat... Argindarra ailegatu baino lehen ere serenosak pizten

zituzten farolak eta. Uste dut orduan hasi zirela lehenengo serenosak. Hasieran kobratu ere ez zuten egiten. Baina gero udala hasi zen serenosak kontratatzen.

–Eta noiz deitzen zitzaion serenoari?

–Arazoren bat zegoenean edo etxera laguntzea behar bazenuen. Esan dizut, garrasi eginez deitzen zitzairen: sereno! Eta handik pixka batera hantxe agertzen ziren.

–Eta zenbat zeuden Erreterian?

–Ba ez dakit seguru, baina igual lauzpabost bikote. Foro plazaren inguruan Esteban Mitxelena eta Perez abizeneko bat ibiltzen ziren, ez dut gogoratzen bere izena. Binaka zebiltzan gehienetan, eta tabernaren bat behar baino beranduago zabalik bazegoen txalo jotzen zuten abisatuz barrukoei ateratzeko eta joateko etxera, bazela garaia. Batzuek txistua ere jotzen zuten.



Erreteria 1940.

–Orduan ere baziren parranderoak, e?

–Bai, noski. Gure amak, badakizu, Txoko taberna zeukan eta ondo ezagutzen zituen parrandazale gehienak. Gogoan dut nola kontatzen zigun behin baino gehiagotan etortzen zela andrea senarraren bila.

–Orain edaten dela, baina lehen ere bai, ezta?

–Horixe. Baina lehen denon bistan gizonak izaten ziren batez ere. Tabernara etorri eta eskatzen omen zuten: etxeoandre, jarri koskorro bat. Hala esaten zioten batzuk garagardo botila koskorrari. Eta ba omen zen hasi eta gau bakarrean garagardo kaxa osoa edaten zuenik. 12 botilatik gora, atera kontuak!

–Ez zen erraza izango garai haietan tabernan lan egitea.

–Ez, taberna ez da izan sekula ofizio samurra. Oso sakrifikatua da.

–Amonak ordu asko egiten zituen lanean.

–Bai, orduan ez zegoen zortzi orduko lan egunik, eta gutxiago ostalaritzan. Jaiki eta berehala joaten zen taberna zabaltzera eta itxi ere berak ixten zuen. Ni ere alaba zaharrena izanik aritzen nintzen tabernan laguntzen. Eta behin ilundu eta etxeratzeko ordua nuenean amak serenoiei deitu eta han etortzen ziren. Gonbidatu kafea hartzera, igual batzuetan *ttotta* ere botako zien, zera, pattar ttantta bat gaua eramangarriago egiteko. Eta gero, segidan etxera laguntzen ninduten. Serenoek beren inguruko soto gehienetako giltza edukitzen zuten.

–Eta serenoak noiz desagertu ziren?

–Ba ez dakit seguru, baina esango nuke, sotoetan atezain automatikoak jartzen hasi zirenean, orduan urrituz joango zirela. Udaltzainak ere hasiko ziren gaueko txandak egiten eta horrelaxe...

–Amona lasaiago geratzen zen serenoek zu etxera lagunduta...

–Jakina. Iluntzean izaten zen lanik handiena eta gurasoek ezin utzi taberna eta serenoekin bazen konfiantza. Gure amak bazekien jendea tratatzen. Eta oraintxe gogoratzen naiz...

–Zer?

–Behin etorri zitzaizkion amari bi sereno, ez dakit zein ziren... baina ekarri omen zioten katua eta esan larrutzeko eta kaxuela prestatzeko... Halaxe egin zuen amonak eta espeziala omen zegoen, konejuaren batere enbidariak ez. Sukaldari ona zen. Eta serenoek ere estimatuko zuten etxeoandrea. Horregatik amak deitu eta hantxe azaltzen ziren.

–Arriskutsua al zen gauez bakarrik ibiltzea?

–Bueno, ez dut gogoan ezer txarrik gertatu zenik, baina bai, maiz entzuten genuen *Sacamantecas*-en berri. Beraz, pentsatzen dut, tarteka gertatuko zirela abusuak eta horrelakoak.

–Bizimodu zaila emakume askorena...

–Garai hartako kontuen erdiak ez dakizkigu. Ezkutuan gordetzen ziren, norbere etxean. Baina bai, normalki emakumearen bizimodua beti izan da gogorragoa. Pentsa, zer izango zen, etxean eduki bost seme-alaba, izan gauerdia eta senarraren zain egotea. Ikusi ez zela azaltzen eta azkenean tabernara jaitsi behar izatea senarraren bila.

–Ia, orduan aguantatu egin behar zen tokatu zitzaizun senarra, ez? Gutxi banatuko ziren.

–Bai, oso gutxi. Baina batzuek biltzen zuten ausardia eta banatzen ziren. Eta kasu horietan okerrenak ingurukoak, ez zioten denek begi onez begiratuko emakumeari. Ez zen erraza banatu eta seme-alabekin bakarrik aurrera egitea.

– A zer panorama! Baina auzokoek eta familiek lagunduko zieten.

–Bai, seguru, baina hala ere. Gogoratzen naiz Erreterriako mediku ezagun bati entzunda... zenbat botila anis eta pattar ikusten zituen harraska azpitan. Emakumeen kontsolamendu ziren botila haiek. Nork bere penak jaten zituen orduan. Eta askotan atera behar zuen familia aurrera emazteak bakarrik.

–Beti egon dira galtzaundiak.

–Dudarik ez. Batzuk ez ziren persona txarrak, nortasun gutxikoak igual. Horrelakoetan, badakizu, elkartu komeni ez denarekin eta haren menpe geratzen ziren. Baina denetik zegoen, noski.

–Amonak makina bat bizipen izango zituen tabernan.

–Orduan askok uzten zuten tabernan hartutakoa zorretan. Baina jende zintzoa ere bazen, eta amak kontatu izan zidan batzuetan ezagun baten zorra pagatzen zuela haren lagunen batek.

–Beraz, bazegoen lagunartea.

–Bai, auzolana ohikoa izan da gure herrian. Beti laguntzen zitzaion behar zuenari.

–Orain baino gehiago...

–Alde ederra! Lehen, kalean egiten genuen bizimodua. Eta orain, berriz...

–Bai, etxebarruetan bizi gara. Denetik daukagu eta gero eta bizimodu gutxiago egiten dugu etxetik kanpo. Teknologia berriek eta erosotasunak inguratuta gaude eta garrantzi handiagoa ematen diegu gauza materialei.

–Hori da. Niri iruditzen zait oraingo tratua azalekoa dela.

–Baliteke. Eta akaso geurekoiagoak gara.

–Ba bai. Ez gara hainbeste kezkatzen aldamenekoaren egoeraz. Gu ondo bagaude, bestea hor konpon.

–Eta oraingo egoera zuen garaikoa baino okerragoa dela uste duzu?

–Ez. Gure garaitik zuenera gizartea asko hobetu zen. Diktadura batetik demokrazia batera jo genuen. Eta oraintxe krisia dela eta ez dela ez dira garairik onenak, badakit, baina ez genuke onartu behar batzuek esatea zuen seme-alabena *belaunaldi galdua* izango denik.

–Ez, nik ere ez dut hori onartzen. Gai izango dira aurrera egiteko...

–Bai. Ondo prestatuak daude eta konponduko dira. Nik badut itxaropena etorkizunean.

–Nik ere bai, ama... Eta nahi nuke ikasi zuengandik. Garai zailak tokatu eta gauza askotan gu baino borrokalariagoak izan zarete.

–Ez uste, bakoitzak bere motxila eraman beharra dauka. Garai berriei egokitzen jakin behar da. Eta beti... beti...

–Bai, badakit... “Lepoan hartu eta segi aurrera”.



AMEUA

Errenteria 1940.